

Трансформація типу художественного свідомості на основі постколоніального дискурсу пов'язана з тим, що автори-постколоніалісти виходять за рамки типологізації літературного процесу по національному признаку. Знаходясь в рамках індивідуально-творчого свідомості, постколоніальні автори користуються інструментарієм постмодернізму «большой» європейської літератури. На перший план в постколоніальній практиці виступає тематичне наповнення, замешане на історії і культурі периферійних територій колишніх колоній. Автори виводять концепт ідентичності з національного поля, вовлекають його в процес деколонізації, використовують форми літературознавчої репрезентації.

Для підтвердження отриманих висновків на практиці розглянемо роман «My Place» Саллі Морган, відомого автора-постколоніаліста в австралозазійському регіоні. Проблема подвійного «расщепленого» свідомості знаходиться в центрі вираження самоідентифікації. В автобіографічному романі головна героїня, проекція самого автора, знаходиться в перехідному етапі від конфлікту спадщини метрополії і культури колонії до нової кластерної форми культурного зливання. Героїня стає летописцем історії аборигенів через призму власної сім'ї, використовуючи метод «oral history», що показує зміщення акцентів в художественному свідомості до «одареному значенню» людини в життєвому просторі тексту. Тип художественного свідомості зсувається до важливості суб'єктивного досвіду мислення, тобто індивідуалізації свідомості і формування нової самоідентифікації. Це проявляється в сюжетному побудові роману, де центральну позицію займає героїня роману, її особистий досвід і актуалізація значення цього досвіду в свідомості героїні.

Постколоніалізація художественного свідомості сучасної літератури привела до подальшої індивідуалізації творчого методу і стилю автора. Крім того, расщеплене, засноване на конфлікті постколоніальне розуміння картини світу визначає подальшу трансформацію художественного свідомості автора.

СМИСЛОВА БАГАТОЗНАЧНІСТЬ ОБРАЗУ ДЕРЕВА У РОМАНІ «УЛЮБЛЕНА» ТОНІ МОРРИСОН

Угляр Л. В. (Ужгород)

Творчість сучасної афро-американської письменниці Тоні Моррісон (1931) наповнена символічними образами, які мають глибинний зміст [1, с. 107]. У цьому контексті особливої уваги заслуговує її роман «Улюблена» («Beloved», 1987). Це прозове полотно визнане найкращим за останні двадцять п'ять років з боку літературних критиків періодичного видання «The New York Times Book Review» [4]. Тут цілісно проступає історія США постколоніального періоду.

Примітним у романі є неоднозначний образ дерева, яке символізує численні покоління чорношкірого населення США колоніального та постколоніального періодів. Стовбур дерева уособлює перших поневолених африканців, його гілки — народжені у неволі нащадків, а цвіт — майбутнє покоління [5, с. 5]. Таке дерево висікли батогами на спині головної героїні Сети як символ знущань над афро-американцями. Воно кровоточило навіть через багато років, як і незагоєні рани у свідомості чорношкірих американців. У цьому зв'язку доцільно звернутися до спостереження К. Г. Юнга, в якому розкривається сутність дії травматичного досвіду: «Те, від чого ми йдемо геть, ухиляємося, ніби забуваючи, знаходиться в небезпечній близькості від нас. І в кінцевому результаті воно повернеться, але з подвійною силою» [2, с. 149].

Зображені Т. Моррісон дерева у лісі Очищення («Clearing» [3, с. 87]) — самотні втілення часопису історичних та життєвих реалій. Вони стали свідками рабовласницького гніту, власне, як і свекруха Сети Беті Карз, яка там проповідує. Діти, які злізали з дерев, символізують регенерацію душевного спокою її співгромадян, які приходять послухати проповіді. Таким чином, проводиться паралель між найстарішою жінкою містечка Цинциннаті Беті Карз та багаторічними деревами — маркерами набутого досвіду.

Герой роману Пол Ді, працюючи на фермі під метафоричною назвою «Рідний Дім», вбачає у дереві друга. Він називає його Братом («Brother» [3, с. 21]). Під ним він ховався від полудневої спеки та танцював при світлі зірок. Втікаючи з ферми, різноманітні квітучі дерева стають для нього компасом на шляху до демократичної Півночі. Слідуючи за ними на шляху до свободи, Пол Ді знає успіхів і невдач. На це вказують якісні характеристики дерев (міцність деревини, види плодів, наявність шипів тощо). Знайшла спокій серед дерев і Денвер, молодша дочка Сети. Вона відчувала гостру потребу у власному просторі, де могла почуватися вільною та захищеною. Таким прихистком для неї стала галявина серед кущів самшиту.

Дерева як символи смерті стали місцем для страти рабів. Сіксо, соратник Пола Ді, за непокору був прив'язаний до горіха гікорі і підпалений. Дерево відповідало його незламному характеру. Він не зрадив своїм переконанням навіть перед обличчям смерті. Життя і смерть одночасно символізує пень біля будинку Сети. На ньому було знайдено Улюблену — доньку Сети, якій вона перерізала горло ще немовлям, щоб зарадити її поверненню у рабство. Вона прийшла з потойбіччя, щоб продовжити своє існування біля матері. Пень символізує її безповоротний стан, адже вона не в змозі повернутись до повноцінного життя, хоч і змогла пустити паросток надії [6, с. 210].

Отже, письменниця проводить паралель між певними видами дерев та героями, які їм відповідають. Символічні образи Т. Моррісон наповнені глибоким змістом, що дає можливість реципієнтові повною мірою пізнати внутрішній стан героїв за умов, в яких їм довелося існувати.

Література:

1. Галич О. Теорія літератури: Підручник : [За наук. ред. О. Галича] / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. — Київ : Либідь, 2001. — 488 с.
2. Юнг К. Г. Воспоминания, сновидения, размышления / К. Г. Юнг. — Харвест, 2003. — 192 с.
3. Morrison T. *Beloved* / T. Morrison. — New York : Penguin Group, 1998. — 275 p.
4. Scott A.O. *In Search of the Best* / A. O. Scott // *The New York Times*. — 2006. —

May 21. 5. Tjerngren M. *Trunk and branches: aspects of tree imagery in Toni Morrison's Beloved: [University essay from Högskolan i Gävle] / M. Tjerngren. — Gävle : Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap, 2009. — 26 p.*

6. Weathers G. B. *Biblical trees, biblical deliverance: literary landscapes of Zora Neale Hurston and Toni Morrison / G. B. Weathers // African American Review. — St. Louis University, 2005. — Vol. 39. — Num. 1—2. — P. 201—212.*